

verze 1

Knihovna není blob a design není architektura

Kresba není socha, fejeton není román, fotografie není film a design není architektura. A knihovna není blob.

Bloby jsou samonosné struktury vždy konvexního tvaru. Konkávní prolákliny se na nich objevují jen v místech přechodů mezi jednotlivými hlavními nosnými konvexními objemy. To je dáno přirozenými zákonitostmi statiky. Skořápka blobů je většinou příhradová ocelová konstrukce, která pracuje s nejrůznějšími možnostmi při vytváření prostorových roštů a jejich hlavní část využívá klenebného efektu přenášení zatížení. Pro větší názornost si představte obrácený proutěný košík a možnosti jeho tvarů pokud byste chtěli překlenout nějaký prostor, třeba boudičku pro kočku. Bloby jsou tuhé konstrukce bez jakýchkoliv deformací a mohou být pokryty v zásadě jakýmkoliv obvodovým pláštěm včetně prosklení. Formy blobu lze docílit i zcela bez nosné struktury vytvořením přetlaku uvnitř vzduchotěsného pláště. Takovým nejjednodušším příkladem je nafukovací tenisová hala.

Obráceně formované tvary, tj. prověšené, konkávní, se docilují taženými konstrukcemi, většinou membránami tzv. tensile. V tensile nelze kombinovat tah a tlak současně. Aby fungovala, musí být v každém jejím bodě tažena. Proti tahové síle musí být někde postaven vzpěrný prvek, obvykle to bývá sloup, ale může to být i oblouk, celá stavba apod., který přenáší všechny síly tlakem do základů. Příkladem je cirkusový stan, ke kterému svou knihovnu přirovnal i sám architekt Kaplický. Membrány lze samozřejmě dále doplňovat a kombinovat, nebo z nich vytvářet nejrůznější přímkové plochy jako hyperbolické paraboloidy atd. Pozor - v membránách není možno dělat větší otvory a také je na žádné membráně nenajdete! V místech větších otvorů by docházelo k prověšování okrajů a deformaci celé plochy. Membrány jsou pružné a při zatížení dochází k jejich pohybu. U membrán je velmi obtížné docílit vícevrstvé skladby pláště, který potřebujete pro tepelnou izolaci a další funkce nutné v našich klimatických podmínkách. Proto se spíše používají pro překrytí venkovních prostor, jako tribuny stadiónů apod.

Návrh knihovny od architekta Kaplického není tedy blob. Není to však ani tensile. Sám ve zprávě píše, že konstrukce fasády bude zavěšena na lanech. Protože tvar fasády je velmi obecný, negeometrizovaný, bude se muset nosná konstrukce nejrůzněji kombinovat - látat. Již dříve jsem psal, že z těchto, ale i dalších konstrukčních důvodů je naprosto jasné, že projekt se bude muset předělat na tuhou konstrukci. Tak je právě provedena i ona často citovaná fasáda z hliníkových disků obchodního domu Selfridges od Kaplického. Je to totiž zakřivený těžkopádný betonový obal. Myslím, že i ten kdo není architekt či statik pozná, že takové řešení má k jakémoliv konstrukční eleganci a vtipu daleko jako žebřík k Porsche.

Co je teda knihovna od Kaplického, když ne blob? Je to NURBS (non uniform rational B-spline). Nurbs plochy tvoří řadu předmětů kolem nás, karosérie automobilů, plastové výrobky, zkrátka cokoli křivého. Tyto výrobky jsou však většinou tvořeny jediným druhem materiálu, ze kterého jsou odlity, jako třeba modýlek oné knihovny. Pevnost materiálu v malém rozměru většinou umožňuje libovolné designérské kreace, neboť se neohlíží na statiku. Namáhané části se zevnitř vyztuží žebry nebo silnější stěnou. Co je možné na modýlku z plastu však není možné ve stavbě 50-ti metrové výšky.

Kaplický tak zvítězil v disciplíně, kterou si sám vymyslel. Ve snaze být za každou cenu originální, navrhl něco, co ostatní architekti nedělají (prý zatím). Navrhl zvětšený design, individuální sochu.

Architektura je disciplína se svými pravidly, která se po staletí vyvíjela a bude i dále vyvíjet. Design tvoří její podmnožinu a architekturu doplňuje většinou v jejich jednotlivých částech. Design má v podstatě neomezené sochařské možnosti, pokud je výsledek alespoň trochu funkční. Design také velmi rychle kopíruje módní vlny a vědomě s nimi pracuje. Tvar umyvadla, kliky, nábytek a další doplňky však architekt, až na výjimky, nenavrhuje a do stavby je přebírá jako hotové výrobky.

Předchozí odstavce designéry v podstatě nezajímají, ale pro architektky jsou naprosto klíčové. Forma a konstrukce totiž jedno jsou. U většiny špičkových high-tech staveb právě konstrukce dává formě bytostný smysl a definuje výslednou estetiku. U pana Kaplického jde však o dva nezávislé procesy. Forma je pro něj primární a konstrukce se už nějak, jakkoliv, musí domyslet. Proslulá firma Arup si s tím už přece nějak poradí. Je příznačné, že jeho nejčastějšími slovy jsou „design, fancy, sexy“ apod. Slovo design má v angličtině širší význam, než v češtině a zahrnuje i návrh staveb. Protože Kaplický ale mluví česky, je těžké rozlišit, jak to přesně myslí. Činy však za něj mluví jasně.

Nedojímající a v mnohém zkreslující prohlášení na podporu architekta Kaplického z minulého týdne podepsalo 51 lidí. Většina z nich je ale z okruhu svobodného výtvarného umění, které se soustředí zejména na to, jak se svět jeví, resp. na jeho obrazy a průměty (režiséři, lidi od divadla, malíři...). Ti, kteří jsou uváděni jako architekti, jsou většinou designéři a interiéroví architekti z okolí VŠUP, jíž je nejen pan Kaplický sám absolventem, ale i jeho bývalá partnerka a zároveň předsedkyně soutěžní poroty paní Jiříčná současným pedagogem. To není žádná zlolajná předhůzka, ale fakt.

Architektura staveb je však jiná disciplína. Není to umění slupky ale podstaty!

V Praze dne 27.5.2007

Radek Martišek
email@architekt-martisek.cz

poznámka:

Předchozí 3 články o návrhu arch. Kaplického si můžete vyžádat přes můj email.

1. o věcných aspektech knihovny, 2. o ekonomických, 3. o výšce stavby.